

Citation: Özer, G., & Çiğirim, E., & Gök, M.Ş., Entelektüel Sermaye ve Bilgi Yönetimi Stratejilerinin Firma Performansına Etkisi, BMIJ, (2020), 8(5): 4611-4645 doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i5.1644>

ENTELEKTÜEL SERMAYE VE BİLGİ YÖNETİMİ STRATEJİLERİNİN FİRMA PERFORMANSINA ETKİSİ

Gökhan ÖZER¹

Received Date (Başvuru Tarihi): 30/09/2020

Erşan ÇİĞERİM²

Accepted Date (Kabul Tarihi): 31/10/2020

Mehmet Şahin GÖK³

Published Date (Yayın Tarihi): 25/12/2020

Çalışmada ilk yazar Sorumlu Yazar (Corresponding Author) rolündedir.

ÖZ

Anahtar Kelimeler:

Entelektüel Sermaye,
Bilgi Yönetimi Stratejisi,
Küresel İnovatiflik,
Firma Performansı

JEL Kodları:

O34,

O3,

L25

Günümüzde işletmelerin entelektüel sermaye birikimleri ile bilgi yönetim stratejilerinin, organizasyon verimliliği açısından çok daha fazla önem kazandığı görülmektedir. İşletmelerin sahip oldukları fiziksel varlıkların önemi günümüzde de devam ediyor olmakla birlikte içerisinde bulunduğumuz teknoloji çağında bilgi temelli varlıkların önemi iyice ön plana çıkmıştır. Bu anlamda bilgi yönetimi, bilgiyi yaratma, geçerli kılma, sunma, dağıtma ve uygulama aşamalarını bünyesinde barındıran önemli ve kapsamlı bir süreçtir. Bu süreçlerin en başında ise işletmelerde örtük halde bulunan entelektüel sermaye kavramı gelmektedir. Günümüz bilgi çağında, işletmelerin sahip olduğu en önemli güç, sahip oldukları entelektüel sermaye ve inovasyon yetkinlik düzeyi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda bu çalışma kapsamında, Deloitte firmasının yayınladığı Technology Fast 50 2018 listesinde yer alan şirketler baz alınarak işletmelerin entelektüel sermaye, bilgi yönetimi, inovasyon ve firma performansı ilişkisi analiz edilmiştir. Araştırma için veriler, Technology Fast 50 2018 listesindeki 27 şirkette yöneticilik yapan 158 katılımcıdan anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda entelektüel sermayenin, bilgi yönetimi stratejileri üzerinde etkili olduğu, bilgi yönetimi stratejilerinin firma performansını olumlu yönde etkilediği ve bu ilişkide küresel inovatifliğin tam aracı etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu işletmelerin, entelektüel sermaye varlıklarını kullanımında dikkate değer çaba göstermelerine rağmen, bu çabaların işletme performansına anlamlı bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir. Çalışma literatüre ve uygulamaya yönelik sonuçları bakımından önem taşımakta ve gelecek araştırmalara ışık tutucu özelliğe sahip bulunmaktadır.

Keywords: Intellectual Capital Knowledge Management Global Innovativeness Firm Performance

JEL Codes: O34 O3 L25

¹ Prof. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi, gokozerhan@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-3255-998X>

² Araş. Gör., Gebze Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi, cigerim@gtu.edu.tr,

<https://orcid.org/0000-0002-7352-5313>

³ Doç. Dr. Gebze Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi, sahingok@gtu.edu.tr,

<https://orcid.org/0000-0003-4072-2641>

EXTENDED ABSTRACT

THE EFFECT OF INTELLECTUAL CAPITAL AND INFORMATION MANAGEMENT STRATEGIES ON FIRM PERFORMANCE

1. LITERATURE

1.1 RESEARCH SUBJECT

Nowadays, it is seen that the intellectual capital accumulation and knowledge management strategies of the enterprises gain much more significance in terms of organizational efficiency. Although the importance of physical assets owned by businesses continues today, the importance of information-based assets has come to the fore in the technology age. In this sense, information management is an essential and comprehensive process that includes the stages of creating, validating, presenting, distributing, and applying information. The most important of these processes is the concept of intellectual capital implicit in businesses. In today's information age, the essential power that businesses have can be defined as their intellectual capital and innovation competence level.

In the 21st century, where competition has extremely sharp results, businesses need to differentiate from their competitors and offer value-oriented products/services for their customers in order to survive. This competition between businesses has made the efficient use of information, technology, and intellectual capital resources within the enterprise a necessity. The international dimension of the economy, the need to continuously innovate, and the more use of information technologies have obliged companies to operate in an intensely competitive environment. (Sanchez and Marin, 2005). Realization of all these differentiation and value-creating products/services is only possible with innovation. When the studies in the literature are examined, it has been determined that intellectual capital components affect the business performance, and businesses that can manage information elements are more innovative (Subramaniam & Youndt, 2005; Wu et al., 2008; Darroch, 2005).

1.2. RESEARCH PURPOSE AND IMPORTANCE

Within the scope of this study, the effect of intellectual capital, knowledge management strategies, and innovation competencies of businesses on firm performance, and the mediating effects of knowledge management strategies and innovation competencies on the firm performance of intellectual capital was examined. As a result of the analysis, it has been proven that the company performance will increase depending on the increase in the intellectual capital, information management strategies, and the importance given to innovation by the enterprises.

1.3. CONTRIBUTION of the ARTICLE to the LITERATURE

As a result of the research, it has been observed that intellectual capital is effective in knowledge management strategies, knowledge management strategies affect firm performance positively, and global innovation has a full intermediary effect in this relationship. Although these enterprises make considerable efforts in using intellectual capital assets, it has been observed that these efforts do not have a significant effect on business performance.

2. DESIGN AND METHOD

2.1. RESEARCH TYPE

Quantitative methods were used in this study. Partial Least Squares (PLS-Graph 3.0, Chin, 2001) approach was used to calculate the measurements and structural parameters within the structural equation model (SEM) (Chin, 1998).

2.2. RESEARCH PROBLEMS

Based on the companies included in the Technology Fast 50 2018 list published by Deloitte, the intellectual capital, knowledge management, innovation, and company performance relationship of the enterprises were analyzed.

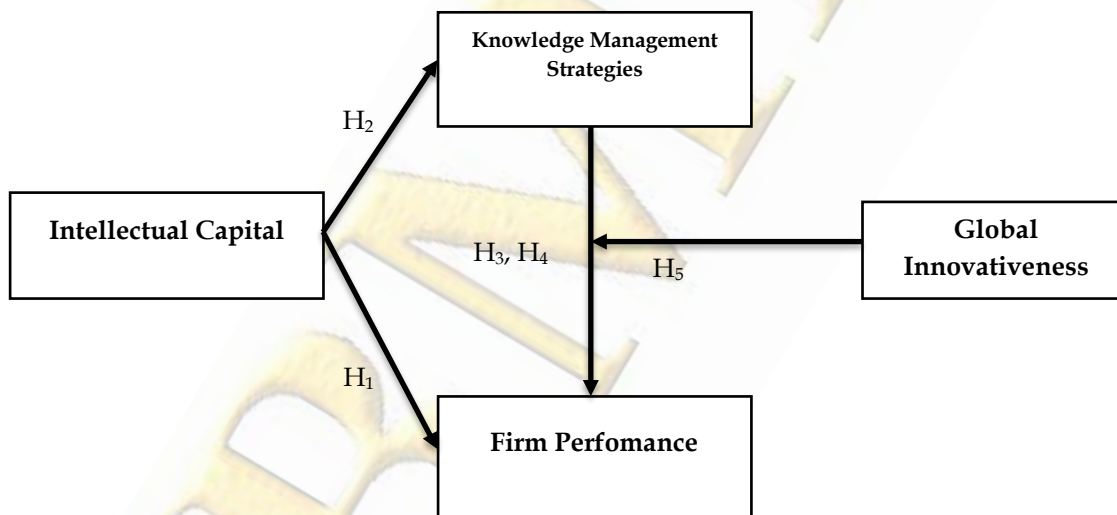
2.3. DATA COLLECTION METHOD

The research sample, intellectually understand the value of the capital that will transform the default and intellectual capital of the value of having a knowledge management strategy, the Technology Fast 50 is selected from executives located in Turkey's fastest-growing technology companies in the 2018 list (Deloitte, 2018). First, the managers of the selected companies were contacted, and the purpose of the work was explained to them. 32 of the 50 companies interviewed agreed to participate in the study. To avoid a single source problem, at least two participants from senior or management level employees from each company participated in the survey.

2.4. QUANTITATIVE / QUALITATIVE ANALYSIS

Partial Least Squares (PLS-Graph 3.0, Chin, 2001) approach was used to calculate the measurements and structural parameters within the structural equation model (SEM) (Chin, 1998).

2.5. RESEARCH MODEL

2.6. RESEARCH HYPOTHESES

H₁: Intellectual capital positively affects firm performance.

H₂: Intellectual capital positively affects the knowledge management strategy.

H₃: Knowledge management strategy positively affects the performance of the company.

H₄: Knowledge Management Strategies mediate the relationship between Intellectual Capital and firm performance.

H₅: Global innovation has a moderator effect on the relationship between knowledge management strategies and intellectual capital.

3.FINDINGS AND DISCUSSION

3.1.FINDINGS as a RESULT of ANALYSIS

As a result of the research, it has been observed that intellectual capital is adequate on knowledge management strategies, knowledge management strategies affect firm performance positively, and global innovation has a full intermediary effect in this relationship. Although these enterprises make considerable efforts in using intellectual capital assets, it has been observed that these efforts do not have a significant effect on firm performance.

3.2. HYPOTHESIS TEST RESULTS

The findings do not provide any empirical evidence of the direct effect of intellectual capital on firm performance; H1 is not supported. However, intellectual capital has a positive effect on knowledge management strategies ($= .82$ $p < .01$) and is supported. Also, the results show that knowledge management strategies are positively associated with firm performance ($= .56$ $p < .01$), H3 is supported. To test the H4 hypothesis, that is, the hypothesis about the mediating effect of global innovation, a two-step structure procedure was applied, and H4 was supported.

3.3. DISCUSSING the FINDINGS with the LITERATURE

The most critical resource that businesses have is a qualified workforce. It is seen that intellectual capital is more effective in value creation when compared to other capital resources and intellectual capital of businesses that are strong in terms of qualified people today. One of the main reasons for this is that at the point of a company's profitability, the ability of human capital to manage all resources is the critical factor in a company's success. However, contrary to the literature (Bassi and Van Buren, 1999; Bozbura 2004; Chen et al. 2005; Phusavat et al. 2011; Zeghal et al. 2010; Yıldız 2011), it was found that intellectual capital does not have a significant effect on firm performance. Similarly, nomads and Virtue (2008) with the performance of the companies traded on the Istanbul Stock Exchange in Turkey has studied the relationship between intellectual capital; It could not detect a relationship between intellectual capital and performance. On the other hand, as a result of our analysis, it has been determined that information management strategies have a positive effect on firm performance.

4.CONCLUSION, RECOMMENDATION AND LIMITATIONS

4.1.SUGGESTIONS BASED on RESULTS

Companies that can use their knowledge management and intellectual capital effectively can see the opportunities that may arise from the external environment before their competitors and gain a competitive advantage. In line with their objectives, it is necessary to implement the necessary practices to record, protect and share the documents and information capital of the enterprises with technology, to create an organizational culture, to strengthen cooperation with suppliers, customers and vendors. In this way, businesses aim to increase their organizational performance by trying to keep customer satisfaction and loyalty at a high level.

4.2.LIMITATIONS of the ARTICLE

Each study has certain limitations. These limitations may open up new research opportunities for future studies. One of the most critical limitations of the study is the use of perceptual (subjective) performance indicators. Also, the characteristics of the firms are not included in the analysis in the study. Future studies may include control variables such as firm size, age, income level, job type, and expand the research model. Business sectors can cluster the sample to explore the differences between firms.

1. GİRİŞ

Günümüzde gerek işletmelerin gerekse de toplumların başarısı sahip oldukları bilgi birikimleri nasıl ve ne derece etkili kullandıklarına bağlıdır. Bilgi çağı olarak tanımladığımız günümüz dünyasında bilgiye erişim, bilgiyi işletme içerisinde sürdürülebilir kılmak ve eldeki bilgiler ile yeni bilgiler elde edilmesine olanak sağlayacak organizasyon yapılarını kurmak çağımızın beraberinde getirdiği önemli özelliklerden sadece bir kaçıdır. Bu açıdan baktığımızda bilgi, günümüzde rekabeti belirleyen en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşletmeleri günümüzde sadece sahip oldukları maddi varlıkları ile değerlendirmek ve başarı ölçütü olarak maddi varlıklarını göz önünde bulundurmaya hata olacaktır. İşletmelerin mevcut yapısı, kurumsal hafızası, birikimleri, geçmiş tecrübeleri ile hem iç hem de dış paydaşları vasıtasıyla sahip olduğu tüm inovatif düşünce yapıları işletmelere değer katan olgulardır. Saydığımız tüm bu olguların temelinde ise bilgi yer almaktadır. İşletmeler bu bilgileri ise entelektüel sermaye aracılığı ile elde etmektedir.

Küresel bilgi ekonomisinin hızla büyümesiyle birlikte, entelektüel sermaye, bilgi yoğun ve hızla değişen iş ortamlarında iş dünyasının rekabet gücünü oluşturma kavramı olarak ortaya çıkmıştır (Ling, 2013). Her daim gelişmekte olan teknolojilerin işletmeler içerisinde kullanılmaya başlaması ve küreselleşme ile birlikte artan rekabet ortamı bu anlamda Entelektüel Sermaye kavramının daha da gelişmesine ve işletmeler içerisinde kullanılmasına zemin hazırlamıştır.

Son 10 yılda küresel bilgi ekonomisinin öneminin iyice ortaya konulmasıyla birlikte entelektüel sermaye kavramı üzerinde daha çok bilimsel çalışma gerçekleştirilmiş ve entelektüel sermayenin firma performansının temel faktörlerinden biri olduğu kabul edilmiştir (Serenko vd., 2013).

Firmaların başarıları ardındaki temel faktörlerden bir diğeri de bilgi ve bilginin yönetilmesidir. Entelektüel sermaye, işletme içerisinde yer alan örtük bilgilerdir ve işletme başarısı için bu bilgilerin ön plana çıkartılması gerekmektedir (Youndt vd., 2004). Bilgi ve bilginin yönetilmesi küreselleşmenin artmasıyla birlikte işletmeler arasındaki rekabetçiliğin itici gücü konumuna gelmiştir. İşletmenin maddi olmayan tüm varlıklarını kapsayan entelektüel sermaye ile bir işletmenin kuruluşundan

itibaren sahip olduğu tüm bilgi kaynaklarının nasıl yönetilmesi, saklanması ve paylaşılması gerektiğini anlatan bilgi yönetimi birbirinin ayrılmaz iki parçasıdır. Rakiplerine karşı rekabet avantajı elde etmek isteyen işletmelerin kullandıkları ve kara dönüştürdükleri bilgi kaynaklarının tamamı entelektüel sermayeye dayanmaktadır (Edvinsson ve Sullivan, 1996).

Rekabetin son derece keskin sonuçlar doğurduğu 21'nci yüzyılda işletmelerin varlıklarını sürdürebilmek için rakiplerinden farklılaşarak ve müşterileri için değer odaklı ürün/hizmetleri piyasaya sunmaları gerekmektedir. İşletmeler arasındaki bu rekabet bilgi, teknoloji ve işletme içerisindeki entelektüel sermaye kaynaklarının verimli kullanılmasını zorunluluk haline getirmiştir. Ekonominin uluslararası boyut kazanması, sürekli yenilik yapma ihtiyacı ve bilgi teknolojilerinin daha fazla kullanımı, şirketleri yoğun rekabet ortamında faaliyette bulunmaya zorunlu kılmıştır. (Sanchez ve Marin, 2005). Tüm bu farklılaşmaların ve değer yaratıcı ürün/hizmetlerin hayata geçirilebilmesi ise ancak inovasyon ile mümkün olmaktadır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde entelektüel sermaye bileşenlerinin işletme performansına etki ettiği ve bilgi unsurlarını yönetebilen işletmelerin daha inovatif oldukları tespit edilmiştir (Subramaniam ve Youndt, 2005; Wu vd., 2008; Darroch, 2005).

Bu çalışma kapsamında işletmelerin sahip oldukları entelektüel sermaye, bilgi yönetim stratejileri ve inovasyon yetkinliklerinin firma performansı üzerindeki etkisi ile, bilgi yönetim stratejileri ile inovasyon yetkinliklerinin entelektüel sermayenin firma performansı üzerindeki aracılık etkileri incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda işletmelerin entelektüel sermaye, bilgi yönetim stratejileri ve inovasyona verdikleri önemin artmasına bağlı olarak firma performanslarında da artış sağlanacağı kanıtlanmıştır.

Çalışmanın bölümleri şu şekilde düzenlenmiştir: Çalışmanın ilk bölümünde entelektüel sermaye, bilgi yönetimi, firma performansı ve inovasyon kavramları ile bu kavramlar arasındaki ilişki hakkında literatür özetlenmiştir. İkinci bölümünde ise yürütülen çalışma kapsamında oluşturulan model ve literatürdeki eksiklikler dayalı olarak geliştirdiğimiz hipotezler analiz edilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise entelektüel sermaye, bilgi yönetimi, firma performansı ve inovasyon arasındaki ilişkiler incelenmiş ve elde edilen bulguların açıklaması yapılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Entelektüel Sermaye Tanımı ve Unsurları

İkinci Dünya Savaşı esnasında ve devamında hızlı gelişimine devam eden teknolojik ilerlemeler ve küreselleşme rüzgârı, bugün dünyayı ülke sınırlarından bağımsız küresel bir ülke haline getirmiştir. Yaşanılan bu gelişmeler neticesinde günümüzde yerel bir işletmenin rakibi bölgesindeki bir diğer meslektaşı değil başka bir coğrafyadaki meslektaşı olmuştur. Böyle bir ortam içerisinde işletmelerin rekabet avantajı geliştirerek varlıklarını sürdürülebilmesi çok daha zor hale gelmiştir. Günümüzde yaşanan bu belirsizlik, hızlı teknolojik gelişim ve yıkıcı rekabet ortamında işletmelerin varlıklarını devam ettirebilmesi için sığınabileceği tek liman bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaya, 2017). Peter Drucker 1980’li yıllarda “geleceğin fabrikası bilgi etrafında toplanacaktır” diyerek bilginin önemine değinmiştir (Erdem, 2007).

Dünya genelinde yaşanan tüm bu gelişim ve değişimlerin sonucunda bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi gibi kavramlar ortaya çıkmış, bilginin önemi anlaşılmış ve bilgiye ulaşma, bilgiyi etkin ve verimli olarak kullanma ile bilgiyi paylaşma kavramları önemli hale gelmiştir (Kaya, 2017). Günümüzde işletmelere baktığımızda en hızlı büyüyen ve değer yaratan işletmelerin bilgi temelli ve bilgiyi en iyi kullanan işletmeler olduğu görülmektedir. Günümüz işletme yöneticileri için artık önemli olan unsur maddi kaynaklara sahip olmak değil firmanın sahip olduğu entelektüel bilgilerin dönüştürülerek işletme için en iyi ve verimli şekilde kullanmak olduğu fark edilmiş ve bu durumu fark eden işletmeler, rakiplerine karşı rekabet avantajı elde etmek için entelektüel sermaye kavramını ön plana çıkartmaya başlamışlardır (Nimtrakoon, 2015).

Son dönemde en çok üzerinde durulan konuların başında gelen entelektüel sermaye kavramının literatürde kabul görmüş net bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri entelektüel sermaye kavramını farklı disiplinlerdeki araştırmacıların inceliyor olmasıdır. Örneğin entelektüel sermaye konusuna sermaye piyasaları açısından inceleyenler entelektüel sermaye kavramını “işletmenin varlığı olarak” ele almış ve bu kaynağın miktarı, değerlemesi ve bilançoda ne şekilde gösterilmesi gerektiğine odaklanmış (Turgut, 2014); bilgi teknolojileri açısından entelektüel sermaye kavramı “bilgi sistemleri üzerinden nasıl kodlanması”

gerektiğine odaklanmış; insan kaynakları yöneticileri ise “çalışanların yatırım geri dönüşlerini, eğitim ve kariyer planlamaları” açısından nasıl incelenmesi gerektiğine odaklanmıştır (Bontis, 1999).

Literatüre baktığımızda ise entelektüel sermaye kavramının çok da yeni bir kavram olmadığını görmekteyiz. Bazı kaynaklara göre entelektüel sermaye kavramı ilk kez 18’nci yüzyılda Adam Smith tarafından kullanılmış olduğu ifade edilse de (Kaya, 2017); Hermanson 1960’lı yılların ortasında yayımladığı “İnsan Varlıkları Muhasebesi” isimli eserinde çalışanların “kas güçlerinin ötesinde değerlere sahip olduğunu” ifade etmiş ve bu değerlerin finansal tablolarda gösterilmesi gerektiğine değinmiştir (Uzay ve Savaş, 2003). Yine aynı dönemde ünlü ekonomist Galbraith ise “yaşanan yeniliklerin entelektüel sermaye sayesinde olduğunu” vurgulamıştır (Bontis 1998).

Stewart (1997) entelektüel sermaye kavramını bir şirkette bulunan insanlar tarafından bilinen ve ona rekabet üstünlüğü kazandıran bütün unsurların toplamı olarak; Bontis (2000) ise entelektüel sermaye kavramını bir şirkette geleneksel muhasebe yöntemleriyle görünmeyen tüm süreçler ve varlıklarla birlikte ancak bazı muhasebe yöntemleriyle gösterilebilen soyut varlıkların ve şirketin tüm üyelerinin bilgilerinin toplamı şeklinde tanımlamıştır. Ross ve Ross (1997), işletmelerin finansal tablolarından yeteri kadar elde edilemeyen ve finansal tablolarında görünmeyen varlıkların bütünü olarak entelektüel sermayeyi tanımlarken; Yıldız (2010)’a göre ise entelektüel sermaye bir işletmenin bilançosunda tam olarak gösterilemeyen ancak işletmenin bilgiye dayalı, görünmeyen ve işletmenin gerçek değerini yansıtan kritik varlıklardır.

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre entelektüel kelimesi; “Aydın. Bilim, teknik ve kültürün çeşitli dallarında özel eğitim görmüş kimse” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Sermaye kelimesi ise yine TDK Sözlüğüne göre “bir ticari işin kurulması ve yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2020). TDK sözlüğündeki tanımlardan yola çıkarak entelektüel sermaye kavramını; “bir kişinin ya da kurumun sahip olduğu ve eğitim, tecrübe, deneyim sonuçlarında elde etmiş olduğu ve gelir elde edilmesine olanak sağlayacak bilgi birikim” olarak tanımlayabilmekteyiz.

Entelektüel sermaye kavramı, tek başına bir kavram değildir ve bazı bileşenlerden bir araya gelerek oluşmuştur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde her bir araştırmacı entelektüel sermaye kavramının unsurlarını farklı olarak ele almış olsa da genel kabul görmüş olan unsurlar İnsan Sermayesi, Yapısal Sermaye ve Müşteri Sermayesidir (Bontis, 1998; Roos ve Roos, 1997; Stewart, 1997). Bu çalışma kapsamında Bontis (1998), Roos ve Roos (1997) ve Stewart (1997) tarafından önerilmiş olan 3 alt bileşeni; İnsan Sermayesi, Yapısal Sermaye ve İlişkisel Sermaye bileşenleri kullanılmıştır.

2.1.1. İnsan Sermayesi

İşletmelerde bilgiye sahip, bilgiyi kullanan, problemlerin çözümü için bilgileri işleyen ve süreçler sonucunda bilgi odaklı ürün/hizmetleri ortaya koyanlar kişiler işletmenin çalışanlarıdır. İşletme bünyesinde ortaya konulmuş olan tüm ürün/hizmetler temelde işletme çalışanlarının bilgi, birikim, deneyim ve eğitimleri sonucunda elde edilmektedir. Bu nedenle insan sermayesi, entelektüel sermaye kavramı içerisindeki inovasyonun ve stratejik yenilenmenin kaynağı olması nedeniyle en önemli yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Bontis, 1998). İnsan Sermayesi Ross ve Ross (1997)'e göre ise, çalışanların yetenek, tutum ve çeviklikleri sonucunda entelektüel sermaye yaratılmaktadır ve bu neden yenilik kaynağı olması nedeniyle de işletmeler için çok önemlidir (Torres, 2006).

İşletme açısından baktığımızda ise insan sermayesi işletmenin bilgi birikimi ve önemli süreçlerde kullandığı örtük bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır (Edvinsson ve Sullivan, 1996). Çalışanların sahip olduğu bu örtük bilgiler ürün/hizmete uygun, işletme için değerli ve önemli olan anlarda ortaya çıkmaktadır.

İşletmeler için önem arz eden varlıkların başında gelen insan sermayesi, yapısı gereği işletmenin sahip olduğu bir kaynak değildir. İşletmeler çalışanlarından bu bilgileri belli bir süreliğine kiralarlar ve çalışanlar işletmeden ayrıldıklarında ya da bir süreliğine çalışmadıklarında işletme bu bilgilerden mahrum kalmaktadır. Bu nedenle işletmeler yaratıcı ve rekabet avantajı elde edilmesinde stratejik öneme sahip olan insan sermayesinin hem işletme içerisinde geliştirilmesinin desteklenmesi için yaratıcılığı arttırıcı imkanlar sunmalı hem de bu yaratıcı fikirlerin işletme yapısına

kurumsal hafıza teknikleriyle entegre edilmesi için yapısal sermayelerini güçlendirmelidir.

2.1.2. Yapısal Sermaye

Entelektüel sermayenin bileşenlerinden bir diğeri olan yapısal sermaye, işletmenin sahip olduğu her türlü yazılım, donanım, kurumsal hafıza kaynakları, süreç, doküman, alt yapı - üst yapı kullandırma bedelleri ile her türlü fikri, sınai ve ticari haklardır (Tsan ve Chang, 2005). Roos ve Roos (1997) ve Stewart (1997) yapısal sermayeyi “çalışanlar akşam evine gittikten sonra işletmeden geriye kalan şeyler” olarak tanımlamaktadır. Bontis (1998) ise işletme çalışanlarının en etkin performans koyabilmesi için destekleyen ve işletmenin optimum performans göstermesini sağlayan yapı” olarak tanımlamıştır.

Yapısal sermaye, entelektüel sermaye bileşenleri arasında işletmenin mülkiyetinde olan tek unsurdur. İnsan sermayesi çalışanlara aittir ve çalışanların işten ayrılması durumunda yok olacaktır. Ancak yapısal sermaye işletmenin hakimiyeti altındadır ve işletmeler varlığını sürdürülebilir kılmak için sahip oldukları yapısal sermayelerini arttırmalı ve güçlendirmelidir (Kaya, 2017).

İnsan sermayesi ve ilişkisel sermaye ile elde edilmiş olan tüm bilgi birikimlerin yapısal sermaye içerisinde yer etmesi ve kalıcı hale gelmesi için ise insan sermayesinin daha da güçlendirilmesi için yapısal sermaye unsurlarının işletme kültürünü destekleyecek ve geliştirecek yapıda olması gerekmektedir. Bontis (1998)’e göre yetenekli, entelektüel bir çalışan uygun altyapı ve sistem olmadığı zaman sıradan bir çalışan haline gelmektedir. Bu nedense yapısal sermayenin insan sermayesini destekleyecek yapıda olması önem arz etmektedir.

2.1.3. İlişkisel Sermaye

Literatürdeki bazı çalışmalarda müşteri sermayesi ismi ile tanımlanmış olan ilişkisel sermaye, işletmenin tüm dış paydaşları ile olan ilişkileri ifade etmektedir. Entelektüel sermayenin diğer unsurlarına göre daha geç keşfedilmiştir ancak rekabet üstünlüğü sağlamada önemli araçlardan biri olduğu anlaşılan (Baş et vd., 2014) ilişkisel sermaye, 20’nci yüzyılın sonuna kadar düşünülen ve klasik üretim anlayışı olan “ne üretirsem onu satarım” düşüncesinin yıkılarak 21’nci yüzyıl itibarıyla; “sadece müşteri istek ve ihtiyaçlarını değil müşteri değerlerini de ön planda tutan; en kaliteli, en uygun ve en fonksiyonel ürün üretmeliyim” düşüncesine dönüşmesine

imkan sağlamıştır. Yaşanan bu değişimle birlikte işletmelerin nihai hedefleri doğrudan ya da dolaylı olarak müşterilerinin beklenti, arzu, istek ve değer önceliklerini bilmek; bu bileşenleri bir arada sunan ürün ve hizmetleri piyasaya arz etmek olmuştur (Kaya, 2017).

Arıkboğa (2003; Aktaran: Şen, 2020)'ye göre yeni müşteri bulmanın maliyeti mevcut müşteriye elde tutmaktan daha fazladır bu nedenle işletmeler müşteriye elinde tutmak ve sürdürülebilir bir müşteri memnuniyeti yaratmaya odaklanmalıdır. Bunun içinde işletmeler basit müşteri - satıcı ilişkisi yerine müşterilere fayda sağlayan ve müşterilerin beklentilerine cevap veren ürün/hizmetleri piyasaya arz etmek için tüm dış paydaşlarıyla (tedarikçiler, satıcılar vb.) ilişkilerini derinleştirmelidir (Göksel ve Baytekin, 2008). İşletmeler rakiplerini, tedarikçilerini ve müşterilerini bir bütün halinde ele almalı ve müşteri ile kurulan ilişkilerin değerini artırıcı faaliyetlerin desteklenmesi için çalışmalar yürütmelidir.

İşletmelerin nihai hedefi müşterileri ile olan ilişkilerinin sürdürülebilir olması ve yeni müşteriler kazanmaktır. Entelektüel sermayenin bu unsuruna odaklanmış olan ilişki sermaye yeni bilgilerin keşfedilerek insan sermayesindeki bilgiler sayesinde müşteriler için en uygun olan ürün/hizmeti piyasaya arz etmeyi görev edinmiştir (Mehralian, 2013). İlişki sermaye işletmenin dış çevre ile köprü kurmasına yardımcı olan bir araç olduğu için işletmenin dış çevresindeki beklenti, istek ve yeniliklerin hızlı bir şekilde işletme içerisine entegre edilmesine olanak sağlamaktadır (Özdemir, 2019).

2.2. Firma Performansı

Bilgi çağı içerisindeki yüksek rekabet, belirsizlik ve teknolojik gelişmeler içerisinde varlıklarını devam ettirmeye çalışan işletmeler için performans ve performanslarının gelişimi konusu daha da önem arz etmeye başlamışlardır (Çalışkan vd., 2011). İlk kez 1990'lı yılların başında işletmelerin stratejik hedeflerinin ölçülmesi için ortaya konmuş olan işletme performansı tanımı zaman içerisinde sadece işletme hissedarları için değil hem iç hem de dış paydaşları ilgilendiren bir kavram haline gelmiş ve böylece anlamı genişlemiştir (Yağmurlu, 2018).

Kelime anlamı itibarıyla belirli bir zaman diliminde belirli görevleri önceden belirlenmiş amaca ulaşım ulaşmama ya da belirli zaman dilimi içerisinde elde edilen sonuçların başarısı (Horasan vd., 2017) olarak tanımlanabilen işletme performansı,

Başar ve Azgın (2016)'ya göre işletme performansı işletmeleri amaçlarına ulaştıran planlanmış etkinliklerin sonucunun nicel ve nitel olarak tanımlanmasıdır. Başka bir ifade ile performans, belirli bir zaman dilimi sonunda işletmenin meydana getirdiği sonuçlar olarak da tanımlanabilir (Yıldız, 2010).

Günümüzdeki rekabet ortamı içerisinde işletmelerin varlıklarını devam ettirebilmesi, değişen çevre şartlarına ayak uydurabilmesi ve yöneticilerin bu belirsizlik içerisinde doğru kararlar alabilmeleri için işletmelerin performans ölçümlerini yapması gerekmektedir ve bu durum işletmeler açısından da son derece önem arz etmektedir sahiptir (Yağmurlu, 2018; Turunç, 2016). Öte yandan performans ölçümü işletmelerin kendilerini denetlemesi olarak görülebileceği gibi müşteri memnuniyetinin yaratılması açısından da önemli bir zorunluluktur (Yıldız, 2011).

İşletme performansı objektif ve sübjektif olarak ölçülebilir. Objektif değerler, mutlak finansal performans değerleri yani nicel veriler yoluyla, sübjektif değerler ise rakiplere veya şirket beklentilerine göre performans hakkındaki algısal düşünceler sorularak ölçülmektedir (Yıldız, 2010). Bu çalışma kapsamında firma performansı algısal (sübjektif) olarak ölçülmüştür.

İşletmeler rekabet avantajı elde etmek için sahip oldukları fiziksel ve maddi varlıklarını değil; maddi olmayan varlıklarını ön plana çıkartmalıdır. İşletmelerin finansal varlıklarının yanı sıra entelektüel varlıklarını ön plana çıkartarak performanslarını geliştirmeye odaklanmışlardır. Literatürde işletme performansının entelektüel sermaye üzerindeki etkisini ölçen pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar bir sonraki bölümde özetlenmiştir.

2.3. Entelektüel Sermaye ve Firma Performansı

Dünya ekonomisi son 30 yıl içinde endüstri çağından bilgi çağına, teknoloji tabanlı işletmelerin büyümesiyle birlikte, hızlı bir geçiş yaşamıştır (Guthrie vd., 2012). Endüstri yoğun üretimden bilgi yoğun üretime doğru geçilmesiyle birlikte üretim ekonomisinden bilgi ekonomisine geçişin bir sonucu olarak, ayırt edici bilgi, yetenekler, değerler ve yöntemler anlamına gelen entelektüel varlıklar, arazi gibi fiziksel varlıkların yerine geçmiştir (Bayraktaroğlu vd., 2019). Firma için değer yaratan ve piyasa içerisinde rekabet avantajı elde edilmesine olanak sağlayarak karlılığa

dönüşebilen ancak firmaların finansal tablolarına yansıtılmayan bilgi kaynaklarının tamamına entelektüel sermaye denilmektedir (Bontis, 1998).

Nahapiet vd. (1998)'e göre entelektüel sermaye, işletmenin sahip olduğu toplam sermaye veya bilgiye dayalı kaynak stoku olarak tanımlanmıştır. Roos ve Ross (1997)'ye göre, işletmelerin sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamalarında ve gelecek kazanımlarında belirleyici rol oynayan bir unsur olarak tanımlanan entelektüel sermaye; Edvinsson ve Sulvivan (1996) tarafından, işletmelerin sahip olduğu ve işletmeler için değer haline dönüştürülebilen tüm bilgiler olarak tanımlanmıştır. Diez vd. (2010)'a göre entelektüel sermaye; insan, örgütsel ve ilişkisel kaynakların ve bir örgütün tüm faaliyetlerinin birleşimi olarak tanımlanmıştır.

Bilgiye dayalı bir ekonomide, entelektüel sermaye firmaların büyüme, yenilik ve rekabet avantajlarının kaynağı olarak kabul edilmektedir (Lev, 2004). Avrupa Birliği (AB), yeniliklerin ve entelektüel sermaye alt bileşenlerinden biri olan insan sermayesinin ülkelerin ve firmaların gelecekteki büyümesinin yanı sıra bireylerin gelişiminin ana itici güçleri olarak görülebileceğini kabul etmektedir (OECD, 2013).

Modern ekonomilerde birincil üretim faktörü olan kullanılan entelektüel sermaye, sürdürülebilir performans ve rekabet avantajı için temel kaynaktır (Bayraktaroğlu vd., 2019). Bir kuruluşun stratejisini oluşturabileceği temel bileşenlerden biri olan entelektüel sermaye, kuruluşların değer yaratarak rekabet avantajı ve üstün performans elde etmeleri için stratejik kaynak olarak görülmektedir (Clarke vd., 2011). Bu nedenle, performanslarını geliştirmek isteyen işletmelerin bünyelerinde entelektüel sermayeyi tanımlamaları, geliştirmeleri ve verimli bir şekilde kullanmaları gerekmektedir (Marr vd., 2003).

Özellikle son 10 yıl içerisinde, küresel bilgi ekonomisinin öneminin ortaya çıkmasıyla birlikte entelektüel sermaye bilimsel çalışmalar için önemli bir konu başlığı haline gelmiştir ve entelektüel sermayenin, firma performansının temel faktörlerinden biri olduğu kabul edilmiştir (Serenko vd., 2013).

Entelektüel sermaye konusunda en eski araştırmalardan birini gerçekleştiren Bassi ve Van Buren'ın 1999'da gerçekleştirdiği çalışmanın sonucunda entelektüel sermaye ile Amerikan firmalarının performansı arasında doğrudan bir ilişki olduğunu tespit edilmiştir (Hamdan, 2017). Chen vd. (2005), yaptıkları çalışmada entelektüel

sermaye bileşenleri ile performans arasında bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Tayland'da Phusavat vd. (2011) tarafından yürütülen çalışmada, entelektüel sermaye ile her bir ROA ve (ROE) ile çalışanın verimliliği arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Singapur'da Tan vd. (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada VAIC modeli ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Bozbura (2004) Türkiye'deki firmaların piyasa değerleri ile entelektüel sermaye unsurları arasındaki ilişkiyi incelemiş olup; işletmelerin piyasa/defter değerleri ile entelektüel sermaye unsurları olan insan ve ilişkisel sermaye arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir. Yalama ve Coşkun (2007) İMKB'de işlem gören firmaların 1995 - 2004 periyotlarını baz alarak yaptığı çalışmada performans ile entelektüel sermaye arasındaki ilişkilerini incelemiş olup; entelektüel sermaye ile karlılık arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Yörük ve Erdem (2008) Türkiye'de Borsa İstanbul'da işlem gören firmaların performansı ile entelektüel sermaye arasındaki ilişkiyi incelemiş olup; entelektüel sermaye ile performans arasında bir ilişki tespit edememiştir. Yıldız (2011) BIST'te işlem gören 8 bankanın performansı ile entelektüel sermaye unsurları arasındaki ilişkiyi incelemiş olup; araştırma sonucunda ilişkisel sermaye ile yapısal sermayenin performansı daha çok etkilediğini tespit etmiştir. Zeghal vd. (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise, entelektüel sermaye ile İngiliz firmalarının performansı arasındaki ilişkide olumlu göstergeler bulunmuştur. Dolayısıyla;

H₁: İşletmelerin sahip oldukları Entelektüel Sermaye birikimleri işletmelerin firma performanslarına olumlu yönde etki etmektedir.

2.4. Entelektüel Sermaye ve Bilgi Yönetimi

İçerisinde bulunduğumuz teknoloji çağı ve teknolojik ilerlemeler sayesinde bugün ekonomik, siyasi ve toplumsal alanda hızlı ve güçlü değişimler yaşanmaktadır. Bilim ve teknolojide hiç olmadığı kadar hızlı yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisiyle ülkeler arası ekonomik ve teknolojik bilgi sınırları ortadan kalkmış, tüketicilerin istek, ihtiyaç ve beklentileri de farklılaşmıştır. Yaşanan bu durum işletmelerin rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü kurabilmesi ve bunu sürdürülebilir hale getirmesini zorlaştırmıştır (Chen vd., 2014).

21'nci yüzyılda yaşanan bu rekabetin en önemli nedeni ise günümüzde tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilen ve benzer şartlarda müşterilere

ürün ve hizmetleri sunabilecek pek çok işletmenin bulunmasıdır. Bu nedenle günümüzde işletmeler sadece müşterilerin istek ve ihtiyaçlarına yönelik ürünleri piyasaya arz ederek hayatta kalamazlar, müşteri beklentilerinin ötesinde müşteriler için değerli olan tüm kavramları bilmeli ve müşterilerine değer katan tüm olguları bir araya getirerek müşteri istek, ihtiyaç ve beklentileri karşılayan ürünleri ortaya koymalıdır.

Küreselleşmenin artmasıyla birlikte işletmeler arasındaki rekabetçiliğin en önemli itici gücü bilgi ve bilginin yönetilmesi olmuştur. Bilginin işletmeler açısından giderek stratejik bir kaynak olarak görülmesi ve işletmelerin bilgi kaynaklarına önem verilmesiyle birlikte daha inovatif ve müşteri açısından değer yaratan ürün ve hizmetler üretilmeye başlanmıştır.

Bilgi temel anlamı itibarıyla öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile kazanılan tecrübe olarak tanımlanabilir. İşletmeler açısından bilgi ise, bir kuruluşun rakiplerine karşı rekabet stratejisi elde etmesine olanak sağlayan entelektüel kaynakları ve yetenekleri ifade etmektedir (Elberdin vd., 2018). Bilgi yönetimi ise, bir işletmedeki kayıtlı olan veya olmayan tüm verilerin, kişisel bilgilerin ve tecrübelerin bir sistem halinde derlenmesi, toplanması, analiz edilmesi ve kayıt altına alınması olarak tanımlanabilir (Bolisani vd., 2017).

İşletmelerin sahip olduğu, yönettiği, erişebildiği veya ortaya koyduğu her türlü ürün ve hizmetin temelindeki bilgi kaynağı, işletmenin sahip olduğu entelektüel sermayedir (Elberdin vd., 2018). İnovasyonun itici gücü olarak kabul edilen entelektüel sermaye (Subramaniam vd., 2005; Elberdin vd., 2018) işletmelerin maddi olmayan ve finansal tablolarda gösterilemeyen varlıkların tamamı olarak tanımlanabilir. Bilgi yönetimi felsefesi entelektüel sermaye düzleminde düşünüldüğünde işletmenin hedeflerine ulaşabilmek için kullanılan tüm bilgiler olarak tanımlanabilmektedir.

Entelektüel sermaye işletme içerisindeki çalışanların sahip olduğu ve çalışanlarda örtük olarak bulunan bilgidir. Bilgi yönetimi ise, işletme içerisinde değer üretilmesi, üstün firma performansı yaratılması ve rakiplere karşı rekabet avantajı elde edilebilmesi için kullanılan ve entelektüel sermayeyi temel alan yapıdır. Yani özetle, entelektüel sermaye işletme içerisinde bilgi kaynağı iken bilgi yönetimi entelektüel

sermayenin sahip olduğu bilginin değer yaratılmasında etkin ve verimli kullanılması olarak tanımlanabilir (Yıldız, 2010b).

İşletme içerisinde sahip olunan tüm bilgilere net olarak odaklanılabilmesi ve bilgiye dayalı firma kapasitesinin tam olarak kullanılabilmesi için bir strateji dahilinde çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Zira işletmenin maddi ve maddi olmayan kaynaklara sahip olması işletmeleri her zaman başarıya götürecektir yeterli olgular değildir. İşletmenin sahip olduğu bu varlıkların geliştirilmesi, sürdürülmesi ve uygun şekilde kullanılması ile ancak işletmeler hedefledikleri rekabet avantajlarına ve firma performanslarına erişebilirler.

Literatür genellikle entelektüel sermaye ve bilgi yönetim konularını iki ayrı araştırma konusu olarak ele almış ve incelemiştir (Elberdin vd., 2018). Oysaki işletmenin maddi olmayan tüm varlıklarını kapsayan entelektüel sermaye ile, bir işletmenin kuruluşundan itibaren sahip olduğu tüm bilgi kaynaklarının nasıl yönetilmesi, saklanması ve paylaşılması gerektiğini anlatan bilgi yönetimi birbirinin ayrılmaz iki parçasıdır. Rakiplerine karşı rekabet avantajı elde etmek isteyen işletmelerin kullandıkları ve kara dönüştürdükleri bilgi kaynaklarının tamamı entelektüel sermayeye dayanmaktadır (Edvinsson vd., 1996). Entelektüel sermaye ve bilgi yönetimin arasındaki ilişkinin incelenmesi ve birlikte ele alınmasıyla birlikte işletme içerisindeki süreçlerin daha fazla değer yaratması ve yönetilmesi sağlanmış olacaktır. Bu bilgiler ışığında;

H₂: İşletmelerin sahip oldukları Entelektüel Sermaye birikimleri işletmelerin sahip oldukları bilgi yönetim stratejilerine olumlu yönde etki etmektedir.

2.5. Bilgi Yönetimi ve Firma Performansı

Küreselleşmenin artması, teknolojinin gelişmesi ve rekabetin zorlaşmasıyla birlikte endüstriye üretim unsurları tek başına yeterli olmamaya başlamıştır. İşletmelerin içerisinde bulunduğu dinamik şartlara adapte olmak ve içerisinde bulunduğu rekabet koşullarında müşteri beklentilerine daha iyi cevap verebilmek için yeni yetenekleri ön plana çıkartması gerekmektedir (Cheng, 2007). İşletmelerin entelektüel sermaye kapsamında sahip oldukları bilgi, işletmelerin rakiplerine karşı sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmesinde kendilerine yol gösteren en önemli kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bilgi yönetimi ve bilgi yönetim

süreçleri işletmelerin organizasyonel performanslarını arttırmak adına önemli kritik adımlardan biridir (Hernandez vd., 2016).

Bilgi, işletmelerin zaman içerisinde kendi iç yeterliliklerinin oluşturulmasında ve yenilenmesinde yardımcı olan bir değer yaratma sürecinin temel kaynağıdır (Kaplan vd., 2004). Bilgi yönetimi ise, işletmelerin değerli bilgiler üretmek için bilgi kaynaklarını kullanma ve yönetme becerileri olarak tanımlanmaktadır (Wu vd., 2014).

Geçmiş yıllardaki çalışmalar incelendiğinde firmanın rekabet avantajı elde etmesi ile bilgi (Davila vd., 2019) ve bilginin firma performansına önemli ölçüde etki ettiğine dair pek çok çalışma bulunmaktadır (Hussinki vd., 2017). Bilgi, firma yenilikçiliği ve rekabet edebilirlik konularında önemli bir kaynak olduğu için bilgi yönetim uygulamalarının yaratılması ve sürdürülebilir olması işletmelerin performansları açısından önem arz etmektedir (Davila vd., 2019).

Literatür incelendiğinde yapılan araştırmalar sonucunda bilgi yönetimi uygulamalarının bilgiye dayalı ekonomiye yönelik örgütsel değişim için kritik bir aşama olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Davila vd., 2019). Kianto vd., (2014) tarafından yapılan bir araştırmada bilgi yönetimi uygulamaları, kurumsal bilgi varlıklarının ürettiği değeri en üst düzeye çıkarmak için kurumsal bilgi süreçlerini destekleyen yönetsel eylem olarak tanımlamıştır. Bu nedenle stratejik bilgi yönetimi uygulamaları işletmeler için rekabet avantajı sağlayan kaynaklar olarak tanımlanmaktadır çünkü, işletmelerin bilgiye dayalı değer yaratmaya olanak sağlayacak ve işletmelerin değer yaratma faaliyetlerini yeniden tanımlamaya yol açabilecek maddi olmayan varlıkların yönetilmesine izin vermektedir (Davila vd., 2019).

İşletmeler için bilgi tabanlı değer yaratılması kapsamında yapılan literatür incelendiğinde entelektüel sermaye ve bilgi yönetim kavramlarının firma performansına olan olası etkileri üzerine pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Entelektüel sermaye işletmelerin sahip olduğu tüm fikri varlıkları ifade etmekten ziyade bilgi yönetimi firmaların entelektüel sermaye varlıklarının yönetilmesi ifade etmektedir. Bu kapsamda işletme performansının bilgi tabanından yani işletmenin sahip olduğu entelektüel sermayeden gelmesi ve bilgi yönetim stratejileri kullanılarak işletme stratejilerine uygun olarak kullanılmasının işletme performansına olumlu yönde etki yapacağı beklenmektedir (Hussinki vd., 2017). Dolayısıyla;

H₃: İşletmelerin sahip oldukları Bilgi Yönetim Stratejileri işletmelerin firma performanslarına olumlu yönde etki etmektedir.

H₄: Bilgi Yönetim Stratejileri Entelektüel Sermaye ile firma performansı arasındaki ilişkide aracılık etmektedir.

2.6. Bilgi Yönetimi, Firma Performansı ve İnovasyon Arasındaki İlişki

Rekabetin ve teknolojik ilerleme hızının en üst seviyeye ulaşmış olduğu günümüzde işletmelerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek, müşteri memnuniyeti sağlamak ve varlıklarını devam ettirebilmesi için rakiplerden farklı, müşteri değerini ön plana çıkartan ürün/hizmetleri piyasaya arz edilmesi gerekmektedir. Ekonominin uluslararası boyut kazanması, sürekli yenilik yapma ihtiyacı ve bilgi teknolojilerinin daha fazla kullanımı gibi gelişmelerin tamamı işletmelerin yoğun rekabet ortamında hayatta kalmaya çalışmasını zorunlu kılmıştır. (Sanchez ve Marin, 2005). Tüm bu farklılaşmaların ve değer yaratıcı ürün/hizmetlerin hayata geçirilebilmesi ise ancak inovasyon ile mümkün olmaktadır.

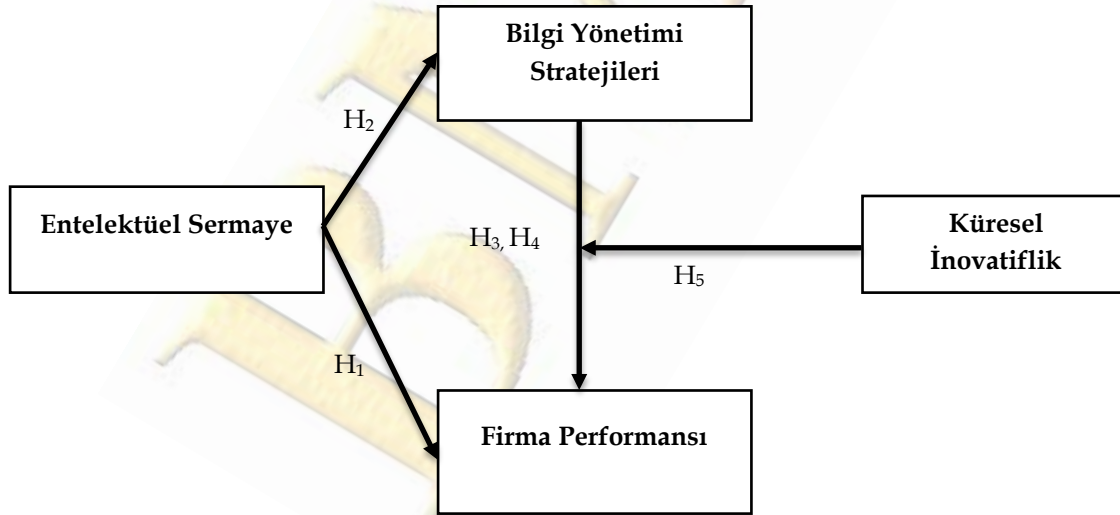
İşletmeler tarafından hayata geçirilen her bir ürün/hizmet, işletme bünyesindeki mevcut bir bilginin kullanılması sonucunda ortaya çıkmaktadır. İşletmeler çeşitli yöntemler ile elde ettikleri verileri anlamlı birer bilgi haline getirmekte ve bu bilgiler vasıtasıyla da müşterileri için değerli ürün/hizmetleri ortaya koymaktadır. Entelektüel sermayenin alt bileşenlerinden biri olan İnsan Sermayesi kavramı bu anlamda daha da önem taşımaktadır. Zira işletme içerisinde müşteri değerini ön plana çıkartacak tüm inovatif çalışmalar, çalışanların beyin fırtınaları, yetenekleri ve hayal dünyalarına bağlı olarak hayata geçmektedir. Çalışanların tüm bu yetkinliklerine ek olarak geçmiş deneyimleri ile müşterilerden gelen geri bildirimlerin tamamı da birer stratejik bilgidir ve tüm bu bilgilerin kaynağı ise insandır.

İşletmelerin sahip olduğu bilgi, firma yenilikçiliğinin ve küresel rekabet ortamındaki en değerli rekabet avantajı olduğu için bilgi ile inovasyon başarısı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (Grant, 1996). Subramaniam ve Youndt (2005) tarafından yapılan çalışmaya göre; insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesi işletmelerin inovasyon yeteneklerini etkilemektedir. Hermans ve Kauranen (2008) tarafından Finlandiya'da bulunan biyoteknoloji firmalarına yönelik yapılan çalışmaya göre; entelektüel sermaye değerleri işletmede inovasyon sürecine ve

inovasyon neticesinde elde edilen değerin ticarileşmesine katkı sağlamaktadır. Wu vd. (2008) tarafından yapılan çalışmaya göre ise, entelektüel sermaye birikiminin işletmenin inovasyon performansını arttırdığı tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen araştırmaların sonucunda bilginin inovasyonu etkilediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Darroch (2005) tarafından yapılan çalışmada ise bilgiyi yönetebilen işletmelerin daha inovatif olduğu tespit edilmiştir.

Bilgi ve bilgi yönetim uygulamaları sayesinde işletmeler bilgiye dayalı değer yaratıcı pek çok faaliyetleri bünyelerinde tanımlayabilir ve yeni fırsatların ortaya konulmasına fırsat sağlayabilir (Davila vd., 2019) Kavram itibariyle entelektüel sermaye, işletmelerin sahip olduğu bilgi kaynaklarını ifade ederken bilgi yönetimi kavramı ise, işletmelerin sahip olduğu bu bilgi kaynaklarının yönetilmesi üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda işletmelerin inovatif fikirleri hayata geçirmede hem bilgi yönetim uygulamaları hem de firma performansı arasında ilişki olduğu yapılan çalışmalarda kanıtlanmıştır. Bu nedenle;

H₅: Bilgi yönetimi stratejisi ile firma performansı arasındaki ilişkide küresel inovatiflik mediatör etkiye sahiptir.

Şekil 1. Teorik Model

Teorik model, ilk olarak Barney (1991) tarafından kapsamlı olarak şekillendirilen kaynak temelli teori çerçevesinden kurulmuştur. Bu teori rekabet avantajı elde etmede firma kaynaklarının özelliklerine odaklanmıştır. Kaynak, bir firmanın üstünlüğü ve zayıflığı olarak düşündüğü her şeyi ifade etmektedir. Örneğin;

marka adı, organizasyon bünyesindeki teknoloji bilgisi, eğitilmiş işgücü istihdamı, makineler, sermaye vb. firma kaynağını içermektedir (Sönmez ve Kasımoğlu, 2014).

3. METODOLOJİ

3.1. Veri Toplama Süreci ve Örneklem

Araştırma örnekleme, entelektüel sermayenin değerini anladığı varsayılan ve entelektüel sermayelerini değere dönüştürecek bir bilgi yönetimi stratejisine sahip, Technology Fast 50 2018 listesinde yer alan Türkiye'nin en hızlı büyüyen teknoloji şirketlerinin yöneticilerinden seçilmiştir (Deloitte, 2018). Çalışma verilerinin toplanmasına 2019 yılı Şubat ayında başlanmıştır. İlk olarak, seçilen firmaların yöneticileriyle telefonla iletişime geçilerek çalışmanın amacı kendilerine anlatılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen 50 firma içerisinde 32'si çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Tek kaynak probleminden kaçınmak için her firmadan üst düzey veya yönetim düzeyindeki çalışanlardan en az iki katılımcı ankete katılmıştır. Katılımcıların bu bireylerden seçilmesinin sebebi, kendi organizasyonlarında yer alan bilgi ve bilgiye dayalı stratejiler hakkında bilgi sahibi oldukları varsayımına dayanmaktadır. Tüm katılımcılara, toplanan verilerin anonim kalacağı ve kişisel olarak kendilerine, şirketlerine veya şirket ürünlerine bağlanmayacağı bildirilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 32 firmadan 27 firma anketleri eksiksiz olarak tamamlamıştır. Geri dönüş oranı yüzde 52 olan ilk örneklemden, tamamlandığı beyan edilen 163 anket toplanmıştır. Dikkatli bir incelemeden sonrasında, eksik verilerle birlikte tamamlanmamış anketler araştırma kapsamından çıkartılmış ve analiz için 158 yanıt uygun bulunmuştur. Kolayda örnekleme yöntemi ile ankete katılan firmaların demografik özelliklerini incelediğimizde, katılımcı firmaların 17'sinin küresel ölçekte faaliyet gösterdiği (%63), %72'sinin 51-100 çalışanı olduğu ve %67'sinin son on yıl içinde kurulmuş olduğu görülmektedir. Anketi dolduran kişilerin ise 112'si erkektir (%71). Katılımcıların ortalama yaşı 36'dır ve 27 ile 56 arasında değişmektedir. Katılımcıların %80'i üniversite diplomasına veya daha yüksek bir dereceye sahiptir ve katılımcıların %77'si üst düzey yöneticilerden, %17'si orta kademe yöneticilerden ve %6'sı da firma sahiplerinden oluşmaktadır.

3.2. Ölçeklerin Oluşturulması

Geliştirilen hipotezlerin test edilmesi amacıyla önceki çalışmalardan uyarlanan çoktan seçmeli ölçekler kullanılmıştır. Her değişken (1) “kesinlikle katılmıyorum”, (5) “kesinlikle katılıyorum” aralığında 1-5 tipi Likert ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Ölçeklerin bulunduğu anket formu eklerde sunulmuştur. Ölçeklerin kısa bir özeti aşağıda yer almaktadır.

Entelektüel sermayenin ölçümünde literatürde kabul görmüş alt boyutlar - insan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişki sermayesi- kapsamında toplamda 16 soru kullanılmıştır. Bu sorular Hsu ve Sabherwal (2012) entelektüel sermaye ölçeğinden uyarlanmıştır. Bilgi yönetimi stratejilerini ölçerken, Ling'in (2013) bilgi yönetimi stratejisi ölçeğinden uyarlanan; teknoloji tabanlı bilgi yönetimi stratejileri için dört ve insan tabanlı bilgi yönetimi stratejileri için üç soru sorulmuştur. Küresel inovatiflik değişkenini ölçmek için Ling (2013) 'nin oluşturduğu küresel inovatiflik ölçeğindeki dört sorudan yararlanılmıştır. Son olarak, firma performansının ölçülmesi için Meutcheho vd. (2016), çalışmasından uyarlanan on bir soru kullanılmıştır Tüm ölçeklerin uyarlamaları, gerekliliği, açık ve özgüllüğünün değerlendirmesi uzman görüşü alınarak yapılmıştır.

4. ANALİZ VE BULGULAR

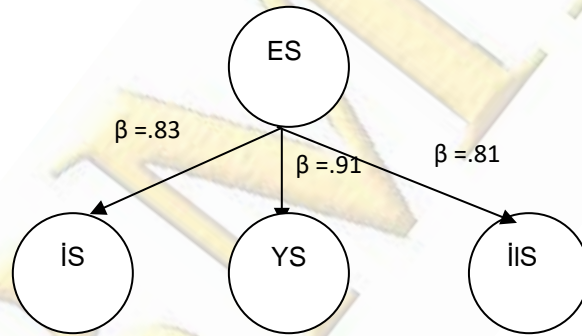
Yapısal eşitlik modeli (SEM) dahilinde ölçümleri ve yapısal parametreleri hesaplayabilmek için Partial Least Squares (PLS-Graph 3.0, Chin, 2001) yaklaşımı kullanılmıştır (Chin, 1998).

4.1. Ölçüm Geçerliliği ve Güvenilirliği

Kleijnen vd. (2007)'in, çalışmalarına paralel olarak bu çalışmada, tüm değişkenler için reflektif ölçekler kullanılmaktadır. Ölçüm araçlarının psikometrik özelliklerini değerlendirebilmek amacıyla; herhangi bir yapısal ilişkinin olmadığı boş (null) bir model hesaplanmıştır. Güvenilirliğin hesaplanmasında kompozit ölçek güvenilirliği (CR) ve çıkartılan ortalama varyans (AVE) kullanılmıştır. Biri teknoloji tabanlı bilgi yönetimi stratejisinden, biri küresel inovatiflikten ve ikisi de firma performansından olmak üzere toplamda dört soru herhangi bir faktör üzerinde standart bir yüklemeye yapmadıkları için araştırma kapsamından çıkartılmıştır. Bu

soruların çıkarılmasından sonra, Tüm ölçümler için PLS tabanlı CR değerinin eşik değeri olan 0,70`in üstünde olduğu ve AVE değerlerinin de eşik değeri 0,50`yi aştığı görülmektedir (bkz. Tablo 1).

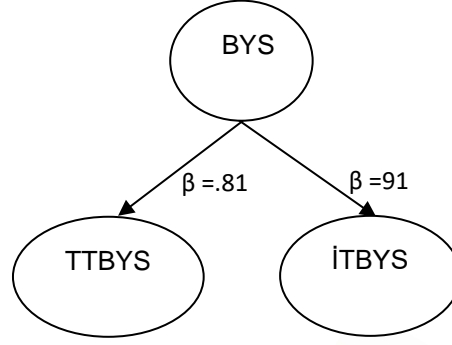
Bunlara ek olarak ölçümlerin ilgili kavramlar üzerindeki standardize edilmiş yüklemeleri hesaplanarak yakınsak geçerlilik de test edilmiş ve tüm ölçümlerin 0,50`yi aşan bir standardize yükleme gösterdiği bulunmuştur (bkz. Ek A). Ayrıca, ikinci dereceden bir değişken olarak entelektüel sermaye, üç gizli yapı oluşturan ikincil bir faktör analizi yoluyla değerlendirilmiştir: sermaye, yapısal sermaye ve ilişki sermayesi. Şekil 2 bu üç yapının standartlaştırılmış regresyon yüklerini göstermektedir. Şekil 2`de görüldüğü gibi, tüm yapılar 0,60`ın üzerinde standartlaştırılmış bir yüklemeyi aşmaktadır. Bu sonuç, üç yapıyı ikinci seviye değişken olarak entelektüel sermayenin, insan sermayesi, yapı sermayesi ve ilişki sermayesi tarafından önemli ölçüde tahmin edildiğini göstermektedir.

Şekil 2. Entelektüel Sermayenin İkinci Dereceden Faktör Analizi

Not: ES = Entelektüel Sermaye, İS = İnsan Sermayesi, YS = Yapısal Sermaye, İİS = İlişki Sermayesi

Entelektüel sermayenin yanı sıra, bu çalışmada bilgi yönetimi stratejisi de ikinci dereceden bir değişken olarak ele alınmıştır. Bilgi yönetimi stratejisi, iki gizli yapı oluşturan ikincil bir faktör analizi ile tahmin edilmiştir: teknoloji tabanlı bilgi yönetimi stratejisi ve insan tabanlı bilgi yönetimi stratejisi. Şekil 3 bu iki yapının standartlaştırılmış regresyon yüklerini göstermektedir. Şekil 3`de görüldüğü gibi, tüm yapılar 0,60`ın üzerinde standartlaştırılmış bir yüklemeyi aşmaktadır. Bu sonuç, iki yapıyı ikinci düzey değişken olarak bilgi yönetimi stratejisinin, teknoloji tabanlı bilgi yönetimi stratejisi ve insan tabanlı bilgi yönetimi stratejisi tarafından önemli ölçüde tahmin edildiğini göstermektedir.

Şekil 3. Bilgi Yönetimi Stratejisinin İkinci Dereceden Faktör Analizi

Not: BYS = Bilgi Yönetimi Stratejisi, TTBYS = Teknoloji Tabanlı Bilgi Yönetimi Stratejisi, İTBYS = İnsan Temelli Bilgi Yönetimi Stratejisi

Bunu takiben de ölçümlerin ayrışma geçerliliği test edilmiştir. Ek olarak, Tablo 1, ayrışma geçerliliğine ilişkin daha fazla kanıt sağlayan tüm değişkenler arasındaki korelasyonu göstermektedir. Ayrışma geçerliliği gereksinimlerinin tam olarak karşılanması için, her yapıda AVE değerinin yapılar arasındaki korelasyondan daha büyük olması beklenmelidir (Fornell ve Larcker, 1981). Bu tür sonuçlar, öğelerin, yapının diğer yapılarla paylaştığı herhangi bir varyanstan daha fazla ortak varyansı paylaştığını göstermektedir (Howell ve Aviolo, 1993). Modelde, yapıların karşılıklı korelasyonlarının hiçbirinin, yapıların AVE değerlerinin karekökünü aşmadığı gözlemlenmiştir (bkz. Tablo 1). Böylece ölçümlerimizin geçerlik ve güvenilirlik kriterlerini karşıladığı görülmektedir.

Tablo 1. Korelasyon ve Güvenilirlik Değerleri

No	Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1	Kİ	(0,784)						
2	İTBYS	0,401	(0,806)					
3	İİS	0,430	0,567	(0,845)				
4	FP	0,689	0,439	0,354	(0,765)			
5	TTBYS	0,405	0,524	0,799	0,300	(0,822)		
6	YS	0,409	0,698	0,697	0,180	0,656	(0,812)	
7	İS	0,318	0,544	0,737	0,244	0,652	0,648	(0,834)
	CR	0,945	0,843	0,909	0,85	0,86	0,885	0,932
	AVE	0,615	0,649	0,715	0,586	0,675	0,66	0,696
	α	0,933	0,736	0,866	0,783	0,77	0,823	0,914

* $p < .05$, ** $p < .01$. Not₁. Köşegenler, AVE değerlerinin karekökünü göstermektedir

Not₂. Kİ = Küresel İnovatiflik, TTBYS = Teknoloji Tabanlı Bilgi Yönetimi Stratejisi, İTBYS = İnsan Temelli Bilgi Yönetimi Stratejisi, FP = Firma Performansı, İS = İnsan Sermayesi, YS = Yapısal Sermaye, İİS = İlişki Sermayesi

4.2. Hipotez Testleri

SmartPLS 3.0 yazılım programı kullanılarak, PLS yaklaşımı (Ringle vd., 2005) ve yeniden örnekleme yöntemi ana etkileşim ve dolaylı etkileri tahmin etmek ve araştırma modelinin hipotezlerini ve öngörücü gücünü test etmek için kullanılmıştır (bkz. Şekil 1). İstatistiksel olarak anlamlı olan ilişkileri belirlemek amacıyla tüm katsayılar için alt örneklemedeki kararlılıklarına göre T istatistikleri hesaplanmıştır. Yol katsayıları ve bunlarla ilişkili t değerleri, varsayılan her ilişkinin yönünü ve etkisini göstermektedir. Chin vd. (2003), hipotezleri test etmek için hiyerarşik bir yaklaşım kullanılmıştır: ana etkilere (ve ortak değişkenlere) ek olarak dolaylı (aracılık) etkileri ve etkileşim etkileri olan bir model incelemiştir.

Tablo 2, yol katsayıları, beta değerleri ve anlamlılık düzeyleri dahil olmak üzere hipotez testi sonuçlarını göstermektedir. Bulgular, entelektüel sermayenin firma performansı üzerindeki doğrudan etkisine ilişkin herhangi bir ampirik kanıt sağlamamaktadır, H_1 desteklenmemiştir. Bununla birlikte, entelektüel sermayenin bilgi yönetimi stratejileri üzerinde olumlu etkisi vardır ($\beta = .82$ $p < .01$) ve

desteklenmiştir. Ayrıca sonuçlar, bilgi yönetimi stratejilerinin firma performansı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir ($\beta = .56$ $p < .01$), H_3 desteklenmiştir.

H_4 hipotezini yani, küresel inovatifliğin düzenleyici etkisi hakkındaki hipotezi test etmek için iki aşamalı yapı prosedürü uygulanmıştır (Chin vd., 2003). PLS yaklaşımı, elde edilen sonuçları kaydettikten sonra standartlaştırılmış gizli değişken skorlarının açık bir tahminine imkân sağlamaktadır (Tenenhaus ve Vinzi, 2005). Eşdoğrusallık sorunlarını ortadan kaldırmak için, etkileşim terimleri, yapı öğelerinin standartlaştırılmasını ve yapının her bir öğesinin moderatör değişkenin tüm öğeleriyle çarpılarak etkileşim teriminin hesaplanmasını gerektiren ürün göstergesi yaklaşımı (Chin vd., 2003) kullanılarak saptanmıştır. Burada, bilgi yönetimi stratejisinin her bir öğesi ve küresel inovatiflik standartlaştırılmıştır. Bu prosedürü takiben, standartlaştırılmış soru maddeleri çarpılmıştır. Genel olarak çarpılan sonuçlar, bilgi yönetimi stratejisi ve küresel inovatifliğin 18 indikatöre sahip olduğunu göstermektedir. Chin vd. (2003) tarafından kanıtlandığı gibi, moderatörleri temsil eden gizli değişkenler için toplam 18 indikatörün dahil edilmesi ciddi bir sorun yaratmamaktadır, çünkü PLS yol modellemesi çok sayıda ürün göstergesinden neredeyse etkilenmemektedir. Sonuçlar, bilgi yönetimi stratejisi ile küresel inovatiflik arasında pozitif etkileşim etkisi olduğunu göstermektedir ($\beta = .19$, $p < .1$), dolayısıyla H_4 desteklenmektedir.

Tablo 2. Hipotez Testi Sonuçları

İlişkiler		Path Coefficient (β)	Hipotezler	Sonuçlar
ES	→ FP	0,188	H1	Desteklenmedi
ES	→ BYS	0,824***	H2	Desteklendi
BYS	→ FP	0,555***	H3	Desteklendi
BYS*Kİ	→ FP	0,187*	H4	Desteklendi
Endojen Yapı		R ²		
BYS		0,679		
FP		0,366		

Not: ES = Entelektüel Sermaye, FP = Firma Performansı, BYS = Bilgi Yönetimi Stratejisi, Kİ = Küresel İnovatiflik

* $p < .1$, ** $p < .05$, *** $p < .01$

Model uyumunu değerlendirmek için endojen yapıların R² istatistik değerleri kullanılmıştır (Tenenhaus vd., 2005). Tablo Y'deki R² değeri yapısal modelin açıklama gücünü göstermektedir. Nihai modelin sonuçlarına göre, hem bilgi yönetimi stratejileri (R² = .68) hem de firma performansı (R² = .37) yüksek etki boyutlarına sahiptir.

4.3. Aracılık Etkisi Testi

Aracılık etkisi testi, SmartPLS aracılığıyla önyükleme prosedürleri kullanılarak, bağımsız değişkenlerden bağımlı değişkenlere giden dolaylı yolların önemi araştırılarak gerçekleştirilmiştir. Aracılık etkisi incelerken, yapılmış çalışmalar, önyükleme yaklaşımının, güç ve Tip I ve II hata oranları ile ilgili Sobel testi gibi dolaylı etkileri test etmenin alternatif yöntemlerinden daha üstün olduğunun vurgulamaktadır (MacKinnon vd., 2004). Aracılık etkisinin değerlendirilmesinde ve dolaylı etkinin test edilmesinde Bootstrap yaklaşımının Sobel testi gibi alternatif yöntemlerden özellikle Tip I ve II hata oranları bağlamında daha avantajlı olduğu geçmiş çalışmalarda ortaya konmuştur (MacKinnon vd., 2004). Bu yaklaşımda dolaylı

etkinin anlamlılığı, ara değişkenin hem bulunması ve hem de bulunmaması durumlarında analiz edilebilmektedir. Baron ve Kenny (1986) çalışmalarında aracılık etkisinin test prosedürünü tanımlamışlardır. Bu prosedürün kabulleri, (a) bağımsız değişken, bağımlı değişken üzerinde etkiye sahip olmalıdır, (b) bağımsız değişken ara değişken ya da değişkenler üzerinde de etkiye sahip olmalıdır ve (c) bağımsız değişken kontrol altında tutulduğunda ara değişken ya da değişkenlerin model üzerinde etkisi olmalıdır. Bununla birlikte tam bir aracılık etkisinden bahsedebilmek için bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi, ara değişken etkisi dahilinde anlamlılığını yitirmelidir. Kısmi aracılık etkisi durumunda ise bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi, ara değişken ya da değişkenlerin etkisi altında ciddi düşüş göstermelidir.

Tablo 3 aracılık etkisi testinin hiyerarşik yaklaşımı için yol katsayıları, beta değerleri ve anlamlılık düzeylerini içeren sonuçları göstermektedir. Bulgular, entelektüel sermayenin bilgi yönetimi stratejilerinin yokluğunda firma performansını olumlu etkilediğini göstermektedir ($\beta = .31$ $p < .01$). Entelektüel sermayenin bilgi yönetimi stratejileri üzerinde de olumlu etkisi vardır ($\beta = .82$ $p < .01$). Ayrıca sonuçlar, bilgi yönetimi stratejilerinin firma performansı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir ($\beta = .49$ $p < .01$). Son olarak, entelektüel sermayenin firma performansı üzerindeki doğrudan etkisi, bilgi yönetimi stratejisinin varlığıyla ortadan kalkmaktadır. Bu yüzden Baron-Kenny prosedürü, bilgi yönetimi stratejileri ve firma performansı arasındaki ilişkinin tamamen küresel inovatiflik tarafından sağlandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Path Analizi

İlişkiler			Model A	Model B	Model C
ES	→	FP	0,306**	--	0,112
ES	→	BYS	--	0,824***	0,824***
BYS	→	FP	--	--	.0493**

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilginin yaratılması ve yayılmasının egemen olduğu bir ekonomide, küreselleşme, yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler ve rekabet ortamı şirketleri varlıklarını sürdürebilecekleri stratejik kararlar vermeye zorlamaktadır. Bu sebeple oluşan yapılanmada işletmeleri rakiplerinden ayıracak faktörler çoğunlukla çalışanların bilgi, yetenek, tecrübe ve kişisel yetkinlikleri ile meydana gelmektedir.

Firma performansını yakından ilgilendiren ancak işletmelerin finansal tablolarında yer almayan entelektüel sermaye varlıkları, işletmelere katma değer sağlayarak, sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmelerinde etkin rol oynamaktadır. Bu sebeple araştırmamız kapsamında entelektüel sermaye, bilgi yönetimi ve küresel inovatifliğin firma performansına etkileri incelenmiştir. Bu çalışmada örneklem olarak, Deloitte tarafından oluşturulan Technology Fast 50 2018 listesinde yer alan Türkiye'nin en hızlı büyüyen teknoloji şirketleri seçilerek, bu şirketlerin entelektüel sermaye, bilgi yönetimi stratejisi ve küresel inovatifliği arasındaki ilişkileri ve bu değerlerin firma performansına etkileri araştırılarak literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Günümüzde kaynakların verimli şekilde kullanılması gerektiğinin anlaşılması ve yaşanan yoğun rekabet ortamında, işletmelerin sahip oldukları insan sermayesini en etkin şekilde kullanması zorunlu hale gelmiştir. Bu sebeple, işletmeler en alt kademedен en üst kademeye kadar ayırım yapmaksızın tüm personellerini süreçlerine dahil etmeli ve sahip oldukları bilgi, beceri ve deneyimlerden maksimum seviyede yararlanmaya çalışmalıdırlar. Bu bilgiler doğrultusunda, ilgili yazını destekleyecek (Subramaniam vd., 2005; Elberdin vd., 2018) şekilde entelektüel sermaye ve bilgi yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu yapılan çalışmada da gözlemlenmiştir. Bilgi yönetiminin amaçlarından birisi de entelektüel sermayenin etkin bir şekilde oluşturulması ve kullanılmasıdır.

İşletmelerin sahip olduğu en önemli kaynak, nitelikli insan gücüdür. Günümüzde nitelikli insan anlamında güçlü olan işletmelerin sahip olduğu diğer sermaye kaynakları ile entelektüel sermayeleri kıyaslandığında, entelektüel sermayenin değer yaratımında daha etkili olduğu görülmektedir. Bunun temel

nedenlerinden birisi, şirketin kârlılığı noktasında, insan sermayesinin tüm kaynakları yönetme yeterliliğinin, bir şirketin başarıya ulaşmasında anahtar faktör olmasıdır. Ancak yapılan çalışmada literatürün aksine (Bassi ve Van Buren, 1999; Bozbura 2004; Chen vd., 2005; Phusavat vd., 2011; Zeghal vd., 2010; Yıldız 2011) entelektüel sermayenin, firma performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde Yörük ve Erdem (2008) Türkiye’de Borsa İstanbul’da işlem gören firmaların performansı ile entelektüel sermaye arasındaki ilişkiyi incelemiş olup; entelektüel sermaye ile performans arasında bir ilişki tespit edememiştir. Öte yandan analizlerimiz neticesinde bilgi yönetim stratejilerinin firma performansı üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada mevcut literatürün aksine entelektüel sermayenin firma performansı üzerinde etkisi yokken bilgi yönetiminin firma performansı üzerinde etkisi olmasının en temel sebebi olarak, ülkemizdeki en hızlı büyüyen ilk 50 şirketinin temelde entelektüel sermayeye dayalı bilgi yönetimi uygulamalarını kullanıyor olması düşünülebilir. Bu durum teknoloji odaklı ve çarpan etkisi yüksek işletmelerin entelektüel sermaye birikimlerinin örtük olmadığı ve bilgi yönetim prensipleri ile örgüt içerisine entegre etmiş olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca bilgi yönetimi stratejileri temelde entelektüel sermaye birikimlerini kullandığı için çalışmamızda entelektüel sermayenin firma performansı üzerinde etkisi yokken bilgi yönetiminin firma performansı üzerinde etkisi olduğunu da açıklamaktadır.

Çalışma kapsamında ayrıca bilgi yönetimi ile inovasyon arasındaki ilişki ile bilgi yönetimi ile firma performansı arasındaki ilişkide inovasyonun aracı etkileri de analiz edilmiştir. İçerisinde bulunduğumuz teknoloji çağında işletmeler açısından önem arz eden hususlardan bir diğeri de inovasyondur. İşletmeler sahip oldukları inovasyon yetkinlikleri sayesinde yaratıcı ve yenilikçi bilgi üretebilir ve bu sayede düşük maliyetli, yüksek kaliteli, rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü sağlayan ve çarpan etkisi yüksek ürün üretme avantajı sağlayabilmektedir. Ancak işletmeler bilgiyi ham halde, yani veri halinde elde etmektedir. İşletmeler elde ettikleri verileri, örgütün yapısına ve kültürüne göre düzenleyerek anlamlı hale getirmelidir. Rekabetin yoğun olduğu günümüzde işletmelerin yeni gelişmeleri takip edip, rakiplerine göre avantaj sağlamak için bilgiyi hızlı elde edip, kullanılabilir bilgiye dönüştürdükten

sonra işletme amaçlarına uygun olarak kullanmaları ve ellerindeki bilgiyi korumaları gerekmektedir.

Bilgi yönetimi ve entelektüel sermayesini etkin bir şekilde kullanabilen işletmeler dış çevreden doğabilecek fırsatları rakiplerinden önce görüp rekabet üstünlüğü sağlayabilmektedir. Amaçları doğrultusunda işletmelerin elindeki belge ve bilgi sermayesinin, teknoloji ile kayıt altına alınması, korunması ve paylaşılması için gerekli uygulamaların hayata geçirilmesi, örgüt kültürü oluşturulması, tedarikçiler, müşteriler ve satıcılarla iş birliğini güçlendirmesi gerekmektedir. Bu şekilde işletmeler müşteri memnuniyetini ve sadakatini yüksek düzeyde tutmaya çalışarak örgütsel performansını artırmayı amaçlamaktadır.

Her araştırmanın belirli kısıtlamaları mevcuttur. Bu kısıtlamalar, gelecekte yapılacak çalışmalar için yeni araştırma fırsatlarına yol açabilir. Çalışmanın en önemli kısıtlarından birisi algısal (sübjektif) performans göstergelerinin kullanılmasıdır. Ayrıca, çalışmada firmaların karakteristik özellikleri analizlere dahil edilmemiştir. Gelecek çalışmalar, firma büyüklüğü, yaş, gelir seviyesi, iş türü gibi kontrol değişkenlerini içerebilir ve araştırma modelini genişletilebilir. Örnekleme, firmaların aralarındaki farklılıkları araştırmak için iş sektörlerine göre kümelenebilir.

EKLER A- ANKET FORMU

Ölçekler ve Sorular	Faktör Yükleri
Beşeri Sermaye	
Üst yönetim, şirketimizde kültürel olarak farklı bir iş gücünü entegre edebilir ve doğru yönetebilir.	0,89
Üst yönetim, şirketimizdeki tüm çalışanları güçlendirmeye isteklidir.	0,88
Üst yönetim, baskı veya zorluklarla etkin bir şekilde baş edebilir.	0,68
Üst yönetim, acil durumlarla hızlı ve verimli bir şekilde baş edebilir.	0,85
Üst yönetim, yeni bilgileri edinmek için girişimlerde bulunur.	0,81
Üst yönetim, iş fırsatlarını iyi tanımlayabilir ve bunlardan faydalanabilir.	0,85
Yapısal Sermaye	
Kuruluşum, uluslararası müşterilerimize iyi bir hizmet sunmaktadır.	0,87
Kuruluşum, müşterilerimiz ve iş ortaklarımızla olan ilişkileri gayet etkin yönetebilmektedir.	0,87
Kuruluşum, müşterilerimiz veya iş ortaklarımızla olan ilişkiler üzerinden yeni iş/işler geliştirir.	0,81
Kuruluşum, müşterilerin talebini doğru tahmin edebilmek için etkin iç mekanizmalara sahiptir.	0,66
İlişki Sermayesi	
Kuruluşumda, global, ekonomik, sosyal, politik, teknolojik ve piyasa eğilimlerine ilişkin bilgiler, üst ve orta kademe yöneticilerimiz için ulaşılabilirdir.	0,80
Kuruluşumda, çalışanlarımız iş ile ilgili sorunlara anlık çözümler veya geçmiş deneyimlere rahat ve kolay bir şekilde ulaşabilirler.	0,85
Kuruluşum, değerli küresel rekabetçi istihbarat bilgilerine sahiptir.	0,91
Kuruluşumda, dahili arama motorları (ör. Bilgi haritaları veya kurumsal sarı sayfalar, geçmişe yönelik sorular ve cevaplar), etkin kullanılmaktadır.	0,79
Teknoloji Tabanlı Bilgi Yönetimi Stratejisi	
Kuruluşum genel olarak, kurum kültürünü veya paylaşılan değerleri belgelendirilmiş ve/veya bunları materyallere dönüştürmüştür.	0,77
Kuruluşum, çalışan bilgisi veya uzmanlığını genellikle belgelendirilmiş materyallere dönüştürür.	0,95
Kuruluşum, eskiyen ekipmanı yenileyerek genellikle üretkenliği (ürün / hizmet kalitesi ve miktarı) artırır.	0,71
Kuruluşum, patent başvurularını, çalışan bilgisi veya uzmanlığının şirkete ait varlıklara dönüştürülebilmesi için teşvik eder.	0,90
İnsan Temelli Bilgi Yönetimi Stratejisi	
Kuruluşumda, bilgi, genellikle çalışanlarla paylaşılmaktadır.	0,90
Kuruluşumda, bilgi, genellikle rehberlik veya rotasyon gibi argümanlar ile paylaşılır.	0,88
Kuruluşum, stratejik ittifaklar, teknolojik işbirliği, birleşme, satın alma veya teknoloji lisanslama konusunda sıklıkla bilgi edinir.	0,58
Küresel İnovatiflik	
Kuruluşum, en verimli imalat kriterlerine ulaşmak için, endüstri liderleri veya uluslararası rakipleri ile verimli etkileşim içindedir.	0,74
Kuruluşum, AR-GE'ye, uluslararası rakiplerinden daha fazla yatırım yapıyor.	0,76
Kuruluşum yeni ürün/hizmet geliştirme veya yeni teknoloji geliştirme konusunda uluslararası rakiplerinden daha düşük maliyetlere sahiptir.	0,80
Kuruluşum, uluslararası rakiplerine kıyasla daha yeni teknoloji geliştirme veya yeni ürün/hizmet geliştirme gücüne sahiptir.	0,74
Firma Performansı	
Kuruluşum, karının büyük bir kısmını, yeni veya teknoloji geliştirmesini tamamladığı ürün/hizmetlerden elde etmektedir.	0,94
Öz sermayenize oranla ortalama net karlılığımız.	0,73
Vergi öncesi ortalama net karlılığımız.	0,89
Temel faaliyetlerinizle elde ettiğiniz net gelir	0,56
Pazara sunduğunuz yeni ürün/hizmetlerin finansal başarısı	0,76
Finansal açıdan genel başarı düzeyiniz	0,79
Çalışan sayınızdaki artış	0,88
Önde gelen rakiplerinize oranla pazar payınızdaki artış	0,59
Pazara sunduğumuz yeni ürün/hizmet sayısındaki artış	0,89
Yeni müşteri sayınızdaki artış	0,79
Genel olarak pazardaki rekabet ortamındaki konumunuz	0,65

KAYNAKÇA

- Barkat, W., Bech, L. S., Ahmed, A., Ahmed, R. (2018). "Impact of Intellectual Capital on Innovation Capability and Organizational Performance: An Empirical Investigation", *Serbian Journal of Management*, 13(2), pp: 365-379.
- Barney, J. B. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Baron, R., David A. K (1986). "The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations," *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), pp:1173-1182
- Baş, M., Mısırdalı, F., Aygün, S. (2014). "Entelektüel Sermaye Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarına Yönelik Bir İçerik Analizi: 2002-2012 Dönemi", *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 10 (23), PP: 207-226.
- Başar, A.B., Azgın, N. (2016). "İşletme Performansının Ölçülmesinde Nakit Akış Analizlerinin Esasları Ve Borsa İstanbul Perakende Sektöründe Bir Araştırma", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (23), SS: 781-804.
- Bassi, L.J., Van Burgen, M. E. (1999). "Valuing Investment In Intellectual Capital", *International Journal of Technology Management*, 18(5), pp: 414-432.
- Bayraktaroğlu, A. E., Çalışır, F., Başkak, M. (2019). "Intellectual Capital and Firm Performance: An Extended VAIC Model", *Journal of Intellectual Capital*, 20(3), pp:406-425.
- Bolisani, E., Bratianu, C. (2017), "Knowledge Strategy Planning: An Integrated Approach to Manage Uncertainty, Turbulence, and Dynamics", *Journal of Knowledge Management*, 21(2), pp: 233-253.
- Bontis, N. (1998). "Intellectual Capital: an Exploratory Study that Develops Measures and Models". *Management Decision*, 36(2), pp: 63-76.
- Bontis, N. (1999). "Managing Organisational Knowledge By Diagnosing Intellectual Capital: Framing and Advancing The State Of The Field", *International Journal of Technology Management*, 18 (5), PP: 433-462.
- Bontis, N., Keow, W.C.C., Richardson, S. (2000). "Intellectual Capital and Business Performance in Malaysian Industries", *Journal of Intellectual Capital*, 1 (1), PP: 85-100.
- Bozbura, F. T. (2004). "Measurement and Application of Intellectual Capital in Turkey", *The Learning Organization*, 11 (4/5), PP: 357-367. Doi: 10.1108/09696470410538251.
- Chen, M. C., Cheng, S. J., Hwang, Y. (2005), "An Empirical Investigation of The Relationship Between Intellectual Capital and Firms: Market Value and Financial Performance", *Journal of Intellectual Capital*, 6(2), pp: 159-176.
- Chen, F.C., Liu, Z.J., Kweh, Q.L. (2014). "Intellectual Capital and Productivity of Malaysian General Insurers", *Economic Modelling*, 36, pp: 413 - 420.
- Cheng, J. L. C. (2007). "Critical Issues in International Management Research: An Agenda for Future Advancement", *European Journal of International Management*, 1(1/2), pp:23-38.
- Clarke, M., Seng, D., Whiting, R. H. (2011), "Intellectual Capital and Firm Performance in Australia", *Journal of Intellectual Capital*, 12(4), pp:505-530.
- Çalışkan A, Akkoç İ., Turunç, Ö. (2011). "Örgütsel Performansın Artırılmasında Motivasyonel Davranışların Rolü: Yenilikçilik Ve Girişimciliğin Aracılık Rolü", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (3), SS: 363-401.
- Darroch, J. (2005). "Knowledge Management, Innovation and Firm Performance", *Journal Of Knowledge Management*, 9(3), pp: 101-115.
- Davila, G., Varvakis, G., North, K. (2019). "Influence of Strategic Knowledge Management on Firm Innovativeness and Performance", *Brazilian Business Review*, 16(3), pp:239- 254.

- Deloitte. (2018). "Technology Fast 50 2018 listesi", <https://fast50.deloitte.com.tr/winner-reports.aspx> Erişim Tarihi:10.02.2020
- Diez, J. M., Ochoa, M. L., Prieto, M. B., Santidrian, A. (2010). "Intellectual Capital and Value Creation in Spanish Firms", *Journal of Intellectual Capital*, 11(3), pp:348-367.
- Edvinsson, L., Sullivan, P. (1996), "Developing A Model For Managing Intellectual Capital", *European Management Journal*, 14(4), pp: 356-364.
- Elberdin, M. B., Saenz, J., Kianto, A. (2018). "Knowledge Management Strategies, Intellectual Capital, and Innovation Performance: A Comparison Between High-and-Low Firms", *Journal of Knowledge Management*, 22(8), pp: 1757-1781.
- Erdem, Z. (2007). "Entelektüel Sermayenin Küresel Ekonomideki Yeri ve Önemi", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53, SS: 275-294.
- Fornell, C., Larcker, D. F. (1981), "Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error: Algebra and Statistics", *Journal of Marketing Research*, 18(3), pp:382- 388
- Göksel, A. B., Baytekin, E. P. (2008). "Bilgi Toplumunda İşletmeler Açısından Önemli Bir Zenginlik: Entelektüel Sermaye - Halkla İlişkiler Perspektifinden Bir Değerlendirme- ", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 31, SS: 81-98.
- Grant, R.M. (1996). "Toward a Knowledge-Based Theory of The Firm", *Strategic Management Journal*, 17(2), pp: 109-122.
- Guthrie, J., Ricceri, F., Dumay, J. (2012). "Reflections and Projections: A Decade of Intellectual Capital Accounting Research", *The British Accounting Review*, 44(68), pp: 68-82.
- Hamdan, A. (2017). "Intellectual Capital and Firm Performance", *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 11(1), pp:139-151.
- Hermans, R., Kauranen, I. (2005). "Value Creation Potential of Intellectual Capital in Biotechnology: Empirical Evidence From Finland", *R&D Management*, 35(2), pp: 171-185.
- Hernandez, A. J. C., Jimenez, D. (2016). "Knowledge Management, Flexibility and Firm Performance: The Effects of Family Involvement", *European Journal of Family Business*, 6, pp: 108-117.
- Horasan, E., Meydan, C., Yıldız, S. (2017). "Entelektüel Sermaye, Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma", *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 8 (16), SS: 463-482.
- Howell, J.M., Avolio, B.J. (1993). "Transformational Leadership, Transactional Leadership, Locus of Control, and Support for Innovation: Key Predictors of Consolidated-Business-Unit Performance", *Journal of Applied Psychology*, 78, pp:891.
- Hsu, I., Sabherwal, R. (2012). "Relationship Between Intellectual Capital and Knowledge Management: An Empirical Investigation", *Decision Sciences*, 43(3), pp:489-524.
- Hussinki, H., Ritala, P., Vanhala, M., Kianto, A. (2017). "Intellectual Capital, Knowledge Management Practices and Firm Performance", *Journal of Ontellectual Capital*, 18(4), pp: 1469-1930.
- Kanbir, H. (2004). "Yeni Bir Rekabet Gücü Kaynağı Olarak Entellektüel Sermaye ve Organizasyonel Performansa Yansımaları". *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, 3(1), ss: 77-85.
- Kaya, S. (2017). "İşletmelerde Entelektüel Sermaye ve Bilgi Yönetiminin İnovasyon Performansı ve Rekabet Avantajı Üzerine Etkilerinin Belirlenmesi", *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, İstanbul.
- Kaplan, R. S. (2004), "Measuring the Strategic Readiness of Intangible Assets", *Harvard Business Review*, <https://hbr.org/2004/02/measuring-the-strategic-readiness-of-intangible-assets> (Date of Access: 21.01.2020).

- Kianto, A., Andreeva, T. (2014). "Knowledge Management Practices and Results in Service-Oriented Versus Product-Oriented Companies", *Knowledge and Process Management*, 21(4), pp:221-230.
- Kleijnen, M., de Ruyter, K., Wetzels, M. (2007). "An assessment of value creation in mobile service delivery and the moderating role of time consciousness", *Journal of Retailing*, 83(1), pp:33-46.
- Lev, B. (2004), "Sharpening the Intangibles Edge", *Harvard Business Review*, <https://hbr.org/2004/06/sharpening-the-intangibles-edge> (Date of Access: 21.01.2020).
- Ling, Y.H. (2013). "The Influence of Intellectual Capital on Organizational Performance-Knowledge Management as Moderator". *Asia Pacific Journal Management*, pp: 937-964.
- MacKinnon, D. P., Lockwood, C. M., Hoffmann, J. M., West, S. G., Sheets, V. (2002). "A comparison of methods to test mediation and other intervening variable effects", *Psychol. Methods* 7, pp:83-104
- Marr, B., Gray, D., Neely, A. (2003), "Why Do Firms Measure Their Intellectual Capital?", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 4 No. 4, pp. 441-464.
- Mehralian, G. (2013). "Prioritization of Intellectual Capital Indicators in Knowledge-Based Industries: Evidence From Pharmaceutical Industry", *International Journal of Information Management*, 33 (1), PP: 209-216.
- Meutcheho, J. P. (2016), A Mixed Methods Analysis of Professionals' Perceptions of the Impact of Sustainable Supply Chain Management on Company Performance, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Lawrence Technological University, USA.
- Nahapiet, J., Ghoshal, S. (1998). "Social Capital, Intellectual Capital, and The Organizational Advantage". *Academy of Management*, 23(2), 242-266.
- Nimtrakoon, S. (2015). "The Relationship Between Intellectual Capital, Firms' Market Value and Financial Performance: Empirical Evidence From The ASEAN", *Journal of Intellectual Capital*, 16 (3), PP: 587-618.
- OECD (2013), "Supporting Investment in Knowledge Capital", *Growth and Innovation*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193307-en>.
- Özdemir, Z. T. (2019). "Entelektüel Sermaye ve Bilgi Yönetiminin Örgütsel Performansa Etkileri: X Holding'inde Bir Araştırma", *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Çanakkale.
- Phusavat, K., Comepa, N., Sitko-Lutek, A., Ooi, K.B. (2011), "Interrelationships Between Intellectual Capital And Performance: Empirical Examination", *Industrial Management & Data Systems*, 111(6), pp. 810-829.
- Roos, G., Roos, J. (1997). "Measuring Your Company's Intellectual Performance". *LRP*, 30(3), 413-426.
- Sanchez, A., Marin, G. (2005). "Strategic Orientation, Management Characteristics and Performance: A Study of Spanish SEMs", *Journal of Small Business Management*, 43(3), pp: 287-308.
- Serenko, A., Bontis, N. (2013). "Investigating The Current State and Impact of The Intellectual Capital Academic Discipline", *Journal of Intellectual Capital*, 14(4), pp:1469-1930.
- Sönmez, R., Kasımoğlu, M. (2014). "Sürdürülebilir Rekabet Avantajının Kaynağı: Endüstri Temelli Teori ve Kaynak Temelli Teori Çerçevesinde", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 25, SS: 63-90.
- Stewart, T. (1997). *Entelektüel Sermaye: Kuruluşların Yeni Zenginliği*, (Çev. Elhüseyni, N.), BZD Yayıncılık, İstanbul.
- Subramaniam, M., Youndt, M. A. (2005). "The Influence of Intellectual Capital On The Types Of Innovative Capabilities", *Academy of Management Journal*, 48(3), pp:450-463.
- Şen, H. (2020). "Entelektüel Sermaye ve Firma Performansı", *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir.
- Tan, H.P., Plowman, D., Hancock, P. (2007), "Intellectual Capital And Financial Returns Of Companies", *Journal of Intellectual Capital*, 8(1), pp. 76-95.

- TDK (2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü, www.sozluk.gov.tr (Erişim Tarihi: 26.10.2020)
- Tenenhaus, M., Vinzi, V. E. (2005). "Pls regression, pls path modeling and general-ized procrustean analysis: a combined approach for multiblock analysis", *Journal of Chemometrics*, 19(3), pp:145-153
- Torres, M.R. (2006). "A ProcEDURE TO DESIGN A STRUCTURAL AND MEASUREMENT MODEL OF INTELLECTUAL CAPITAL: AN EXPLORATORY STUDY", *Information & Management*, 43, PP: 617-626.
- Tsan, W.N., Chang, C.C. (2005). "Intellectual Capital System Interaction in Taiwan", *Journal of Intellectual Capital*, 6 (2), PP: 285-298.
- Turgut, O. (2014). "Entelektüel Sermaye Üzerinde Kalite Yönetim Sistemi Uygulamalarının Finansal Etkisi: Borsa İstanbul'a (BİST) Kote Olan Şirketler Üzerinde Bir Uygulama", *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, Sakarya.
- Turunç, Ö. (2016). "Bilgi Teknolojileri Kullanımının İşletmelerin Örgütsel Performansına Etkisi Hizmet Sektöründe Bir Araştırma", *Toros Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (5), SS: 225-247.
- Uzay, Ş., Savaş, O. (2003). "Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi: Mobilya Sektöründe Karşılaştırmalı Bir Uygulama Örneği", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (1), PP: 163-181.
- Wu, I. L., Chen, J. L. (2014). "Knowledge Management Driven Firm Performance: The Roles of Business Process Capabilities and Organizational Learning", *Journal of Knowledge Management*, 18(6), pp: 1141-1164.
- Wu, W.Y., Chang, M.L., Chen, C.W. (2008). "Promoting Innovation Through The Accumulation of Intellectual Capital, Social Capital and Entrepreneurial Orientation", *R&D Management*, 38(3), pp: 265-277.
- Yağmurlu, N. (2018). "İmalat Sanayiinde Stratejik Maliyet Yönetimi Uygulamaları Ve İşletme Performansı Üzerindeki Etkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi*, Isparta.
- Yalama, A., Coşkun, M. (2007). "Intellectual Capital Performance of Quoted Banks On The İstanbul Stock Exchange Market", *Journal of Intellectual Capital*, 8(2), PP: 256-271.
- Yıldız, S. (2010). "İşletme Performansının Ölçümü Üzerine Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36 (1), SS:179-193.
- Yıldız, S. (2010b). *Entelektüel Sermaye: Teori ve Araştırma*. Türkmen Yayınevi, İstanbul.
- Yıldız, S. (2011). "Entelektüel Sermayenin İşletme Performansına Etkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (3), SS: 11-28.
- Youndt, M.A., Subramaniam, M. and Snell, S.A. (2004), "Intellectual capital profiles: an examination of investments and returns", *Journal of Management Studies*, Vol. 41 No. 2, pp. 335-361.
- Yörük, N., Erdem, M. S. (2008). "Entelektüel Sermaye ve Unsurlarının, BİST'de İşlem Gören Otomotiv Sektörü Firmalarının Finansal Performansı Üzerine Etkisi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (2), SS: 397-413.
- Zeghal, D., Maaloul, A. (2010), "Analysing Value Added As An Indicator of Intellectual Capital And Its Consequences On Company Performance", *Journal of Intellectual Capital*, 11(1), pp: 39-60.